

BİLİMİN IŞIĞINDA 21. YÜZYILDA KEMALİZM

Cenk Yaltırak

İnsanlar yazıyı bulmadan önce birbirleriyle anlaşmak için olayları ve cisimleri betimleyen sesler çıkardılar. Bu seslerden tümceler, tümcelerin aktarılmasıyla söylenceler, efsaneler oluştu. Sonra sözün değişikliğe uğradığını farkedenden insan, bunları pişmiş toprağa, taşlara, yapraklara kağıtlara kendi uydurduğu işaretlerle yazdı. Bu sürecin sonunda insanoğlu çok farklı dillere ve yazı biçimlerine sahipse de olaylar ve cisimler için hemen hemen her dilde birbirinin karşılığı olan sözcüklere ve işaretlere ulaştı. Bu dillerin ve yazıların günümüzde hayatı anlamakta ve sorunları çözmekte ortak bir paydası vardır. Bu da bilimin dilidir. Farklı kültürlere ve geleneklere sahip insanlar günümüzde evreni ve yerküreyi anlamakta bu dili kullanmaktadırlar. Bir Çin atasözü **"İsimler doğru olmazsa adresler de doğru olmaz"** der. Bu nedenle bizler bir tanım ve adlandırma yaparken herkesin anlayacağı ortak bir dili ararız. Bu noktada bizi ilgilendiren anlamıyla ideolojiye bakabilmek için bilimin dili elimizdeki tek yol göstericidir. Günümüzde anlama tanımlama çabamız için elimizde herşeye oranla güvenilir tek yöntem olarak bilim bulunmaktadır. Kısa bir tanımla bilim, tüm süreçleri anlamak için ortaya attığı kuramları sınavan bir faaliyettir. Bilim insanlara, siyasi görüşlere, dinsel inanışlara ve hatta disiplinlere göre farklı tanımları olmayan bir çabadır. Bilim soru sorarken şüpheyi sürekli teşvik eder. Sürekli olarak kuramlarını ölçeğini daraltarak sınar ve eksiklerinden yanlışlamayla kurtulur. Bu anlamda bilim bir arayıştır. Bu arayışta insanlar evrende var olan süreçleri modeller ve bilgi düzeylerini arttırır. Evrensel olan, doğanın evrenin her yerde nasıl sonuç verdiğini bilmediğimiz temel yasalarını bulmaktır. Bu çaba ve anlama, farklı sonuçlara bakarak özde duran yasaları arar. Bu nedenle bilimin saptadığı süreçler evrensel, sonuçları yereldir. Örnek verirse evrim problem çözme yeteneğinin biyolojik yasası olarak yerel sonuçlar üretir.

İnsanlar sürekli evrensel değerlerden söz etmektedirler. Oysa insanın diline dolaşan evrensel denilen şeylerin çoğu sonuç olup (bilimin yasaları dışında) tümü sadece yerküreye aittir. Örnek vermek gerekirse evrende bulunan milyonlarca galaksi içinde milyonlarca yıldızdan oluşan Samanyolu galaksisi endemik bir galaksidir. Samanyolu galaksisi içinde bulunan milyonlarca yıldız içinde güneş sistemimizdeki dokuz gezegen içinde ise sadece birinde hayat var. 3/4'ü deniz olan bu gezegenin üzerinde karada yaşayan akıllı canlıların normal koşullarda yaşayabileceği alanlar ise karaların 1/10'u. Bu çerçevede dünya koşullarında bir yaşam evrende, galaksimizde, güneş sistemimizde ve gezegenimizde yerel ve endemiktir. Üstelik gezegen üzerinde de bu geçerlidir. Evrende olası canlıların bize benzer olması, dünyada türlerin çeşitliliği düşünülürse uzak bir olasılıktır. Çünkü canlılar gezegenimizde bile binlerce ton basınç altında derin deniz çukurlarında O₂ olmadan da yaşayabilir ve enerji üretirler. Gezegen üzerinde baktığımızda küresel anlamda her yerde her koşulda yaşayabilen insan türü biyolojik olarak yoktur. Ancak canlı evriminin verdiği problemleri çözme yeteneğinin en üst seviyesine ulaşmış insan, türünün çok sınırlı sayıda bireyini kutupta veya uzayda sınırlı süre yaşamaktadır. Bu nedenle insan türünün de yaşamı yerküre üzerinde sınırlı alanlarda doğa tarafından sınırlanır. Bu sınırları da coğrafya ve yerküre süreçleri çizer. Yani insan kültürleri de yereldir. Diller müzikler ve kültürler bu süreçlere bağımlı olarak farklılaşmıştır. Canlıların evriminde rastlanılan olayların başında türlerin izole olması ve yerleşmesinin alt ve üst sınırları vardır. Hiçbir zaman tür yaygın tek bir varyasyona inmez. Daima yerel farklılıkları sürdürür. Güncel bir örnek verirse fokların Akdeniz'e ait olanları vardır (Monachus monachus); ama Marmara sahillerine ya da Edremit Körfezi'ne ait olanlar yoktur. Türlerin çeşitliliği içinde en önemli sınırlama coğrafya tarafından getirilir. Ülkeler ve insanların doğa süreçlerinin dışında davrandığı sanılsa bile tüm davranışlarımızda sürekli değişiklikler yapan bir çok küçük olay, yaşadığımız zaman içinde tarihin zaman okunu yönü belli, yolu belli olmayan bir mekana taşır. Canlıların ve doğanın bizim bugün tam olarak anlamadığımız yasalarıdır evrensel olan. Bu yasaların gezegenimizdeki sonuçları, küresel olanın, bizler için de bu küredeki sınırlamaların yarattığı farklılıklar yerelliğin ta kendisidir. Yerelliğin alt sınırı, evrim programında canlının yok olma, atomize olma veya tam anlamıyla endemik kalma sınırlarının üstünde olan noktasında evrimini geliştirerek sürdürmesidir. Bu sınır biyokültürel evrim içinde modernite projesinin ta kendisidir. İnsanın kültürel evriminin daha da gelişmesini sağlayan bu projenin endemikleştirilmesi projesi ise postmodernitedir. Postmodernite hukukun, kültürün, her türlü özelliğin küresel bir çağdaşlaşma projesinin karşısında durmaktadır. Oysa biz doğada biliyoruz

ki evrimini geliştirerek sürdüren türler ne küreseldir ne de endemiktir.

Söz konusu ettiğimiz insana ve evrene bakışta, yerküre merkezli bir anlayışla gezegenimize yabancılaşmadan kullanabileceğimiz ortak dil bilimin dilidir. Bilimadamı yerküremizde sonuçlara bakar ve süreçleri anlamaya çalışır. Bu sonuçları boyutlandırır ve kuramsal bir çerçeveye yerleştirir. İnsanı yaşadığı evren ve yerküre süreçlerinden ayrı olarak nitelendirilmesine yol açan sanal bir toplumsal gelişim modeli, resimli bir bilmecede sadece küçük parçaları anlatmaya yol açar ve büyük olan resmin birleştirilmesine ve ortaya çıkartılmasına engel olur. Bunun açık anlamı, eğer bilimsel bir boyutlandırma yapılacaksa, bunun doğa bilimlerinde ayrı sosyal bilimlerde ayrı olması söz konusu değildir. Bu anlamda cesaretle şunu söyleyebilirim ki insan yerkürenin yaşamında ve süreçlerinde vazgeçilmez bir parça değildir. Bu nedenle yüzünü kendi uydurduğu kavramlardan bilimin yol göstericiliğinde biricik evinin tarihine çevirmelidir. Bu takdirde görülecektir ki evrenin merkezine yerküre ve insanı yerleştiren sanal bir evrensellik yerine, yerkürenin parçası olarak yaşayan yerel sonuçlardan evrensel olanı anlamaya çalışan akıl yerleşecektir. Evrende yerel olduğunu farkedebilecek güçte ve cesaretle bir akıl.

Bu konuşma da Kemalizmin yeri son noktada işaret etmeye çalıştığım boyutlandırmada yer almaktadır. İşte uluslar da devletler de bu çerçevede bir yerde modellenmiştir. Çağdaşlaşma, evrensel olan bilimsel ilkeleri kullanacak kafa yapısına yani eleştirel akla sahip olmalıdır. Siz eğer tüm dünyada tek bir dil ve kültür olacak diyorsanız bunun doğada hiçbir yerde olamayacağını, canlılarla ilgili belgeselleri seyrederken bile anlayabilirsiniz. Siz böyle birşey arzulasanız da doğa böyle bir kısırlığın önüne binbir tane engel dikmiştir. Televizyonlarda doğa olaylarındaki süreçlerin yarattığı insanı ortadan kaldıracak felaketlerin yarattığı sonuçlara bir bakmanız yeterlidir. Doğanın herşeyi boyutlandırırken ideal ölçüler belirler, bunun farkında olmasanız bile insanın bugün boyu kilosuna ve birçok özelliği bu boyutlandırmanın ürünüdür. Yani az enerji çok iş yapma yeteneğinin. Bu anlamda devletler ve ideolojiler de böyle bir boyutlandırmaya tabidir. Bir ideoloji en az toplumsal momentle en iyi çözümü üretir. Kemalizm bu anlamda kendi coğrafyasının problemini çözen, belki de sonuçlarına bakıp süreçleri tanımlanabilir ilk örnektir. Günümüzde bir ideolojinin veya bir toplumsal gelişme programının tüm dünya insanların problemlerini çözeceğini düşünmek veya insanların kendi kültür ve etnik özelliklerini geliştirmelerini, toplumda bulunan negatif unsurlardan kurtulamayarak kültürel mozayik adına cinayet çebekeleri oluşturmalarını teşvik etmek, farklı gibi görülsede insanın insanca yükselişini engelleyecek aynı tür bir programın ürünüdür. Oysa modernite ulusların kendi yerel problemlerini çözerek, çağdaş uygarlığa katılmalarını önermektedir. Bu düşünce yanlış tanıtılmaya çalışıldığı gibi bir aynileştirme çabası, tek üniforma ve karakter yaratma çabası değil, aksine insanlığı özgürlüğe, açık topluma, bilimin ışığında davranmaya bir çağırıdır. Kemalist program belki de doğadaki evrim süreçlerini bir insan toplumunda izlemek için en kısa zaman aralığına ve en çok gözleme sahip olduğumuz deneydir. Kemalizm dünyada bir kültürün kendi iradesiyle mutasyon yoluyla evrimleşmesinin ve gelişmesinin yegane örneğidir. Çünkü Avrupa kültürü evrimleşmesini daha yavaş ve değişik bir yoldan milyonlarca insanı öldürerek başarmıştır. Kemalizm ve Aydınlanma 1923 Devrimi kuramsal ve tarihsel çerçevede postmoderniteyi, tarihsel determinizmi, tarihsel maddeciliği ve pozitivist dogmacılığı yanlışlayan bir modeldir. Devrimin, toplumsal evrimin, ulus kavramının, ekonomide uzlaştıracı bir modelin, sınır koşullarının az gelişmiş bir coğrafyada yeniden belirlenmesidir. İnsanı önde tutan bu anlayış; bilimin ve demokrasinin övüldüğü, inanca düşmanlığın değil, birey bazında özgürlüğün korunduğu bir laiklik anlayışı ile evrensel tanımının sınır koşullarını yeniden belirlemiştir. Özellikle modernleşme ve çağdaşlaşma denildiğinde Batı'daki (coğrafi olarak) sonuçların süreçlerle karşılaştırılması sonucu kurulan modelle dışındaki birebir aynısı değilse, her şekilde yerel sonuçları yok sayma, bunun sonucunda süreci görememe eğilimini geliştirmiştir ki, bu Kemalizm konusunda sığ ve anlamsız boyutlandırmalara yol açmıştır. Oysa Kemalizm, evrimleşmesinde bilim ve doğa yasalarına uygun davranmayı başardığı için evrenselidir. Evrensel olanı yani değişimin doğasının yok olmayı değil, var olmayı sürdürebildiği için sonuçları yereldir. Süreçler evrensel, sonuçlar yereldir. Kemalizm bu anlamda Batı'nın görmeyi hoşlanmadığı üçüncü bir yol ve modeldir. Çünkü ne taklittir. ne de insanların mağara devrine götürür. Kendi coğrafyasıyla uyumludur. Problemlerini yine eleştirel aklı ve bilimi kullanarak çözdüğü içinde gerçek anlamda batılıdır.

Türkiye'de Kemalizmi anlamada ve yorumlama da herkesin üzerine bir sorumluluk düşmektedir. Bu gezegenimiz ve yerküre süreçleriyle en az M.K. Atatürk kadar ilgili olmaktır. Doğa bilimlerinden bağımsız bir sosyal bilim anlayışıyla Kemalizme bakmak, önderini bir peygamber, Kemalizmi bir din haline getirir ki, bu gerçek

anlamda Atatürk'ü ve mirasını anlamamaktır.